

Od planu odtwórczego do planu własnej wypowiedzi – scenariusz warsztatów dla nauczycieli języka polskiego szkół podstawowych i gimnazjów

Autor: Małgorzata Kosińska-Pułka

Czas: 4 godz. dydaktyczne

Cele zajęć:

Uczestnik warsztatu po zajęciach powinien wykazać się:

znajomością

- polonistycznych metod nauczania kompozycji
- zasad przyrostu w podstawie programowej wiedzy i umiejętności w zakresie stosowania w wypowiedzi pisemnej odpowiedniej kompozycji i układu graficznego oraz budowania planu wypowiedzi cudzej i własnej
- funkcji literatury w kształtowaniu umiejętności dekomponowania tekstów
- funkcji różnych form wypowiedzi w kształtowaniu umiejętności planowania wypowiedzi własnej

rozumieniem

- potrzeby kształcenia umiejętności redagowania planu odtwórczego
- potrzeby kształcenia umiejętności redagowania planów wypowiedzi w tym zamysłu kompozycyjnego
- potrzeby kształcenia umiejętności logicznego myślenia

umiejętnością

- planowania ćwiczeń rozwijających kompetencje uczniów w zakresie:
 - ✓ konstruowania planu odtwórczego – ramowego i szczegółowego oraz planu własnej wypowiedzi
 - ✓ formułowania planu zgodnie z zasadami komponowania wypowiedzi trójdzielnej
- oceny poprawności budowania planu i jego poszczególnych elementów
- analizy planów uczniów z uwzględnieniem cech tego typu formy wypowiedzi.

Metody pracy: elementy wykładu, praca z tekstem, wykonywanie ćwiczeń do tekstów, wymiana doświadczeń, dyskusja.

Formy pracy: indywidualna, grupowa.

Materiały dydaktyczne:

- Prezentacja multimedialna pt. „Od planu odtwórczego do planu własnej wypowiedzi”
- *Podstawa programowa z języka polskiego – wszystkie etapy*
- *Informator o sprawdzianie i egzaminie gimnazjalnym*
- Karta pracy 1. Zadanie 1. Plan dekompozycyjny (II etap edukacyjny)
- Karta pracy 1. Zadanie 2A. Plan dekompozycyjny (II etap edukacyjny)
- Karta pracy 1. Zadanie 2B. Plan dekompozycyjny (III etap edukacyjny)
- Karty pracy 2A – plan własnego tekstu (II etap edukacyjny)
- Karty pracy 2B – plan własnego tekstu (III etap edukacyjny)
- Karty pracy 3 (III etap edukacyjny) – ocena poprawności budowania planów
- Przykładowe ćwiczenia 1A (do karty 1. Zadanie 2A) w doskonaleniu umiejętności dekomponowania tekstu kultury (II etap edukacyjny)
- Przykładowe ćwiczenia 1B (do Karty 1. Zadanie 2B) w doskonaleniu umiejętności dekomponowania tekstu kultury, w tym tworzenia planu wypowiedzi (III etap edukacyjny)
- Przykładowe ćwiczenie 2A (do Karty 2A) w redagowaniu planu opowiadania (II etap edukacyjny)
- Przykładowe ćwiczenie 2B (do Karty 2B) w redagowaniu planu charakterystyki (III etap edukacyjny)

Przebieg zajęć:

1. Przedstaw się i podaj temat szkolenia. Omów cele szkolenia i jego program. **slajdy 1-2** (3 minuty).
2. Wykorzystaj prezentację zatytułowaną „Od planu odtwórczego do planu własnej wypowiedzi” i omów zasady przyrostu w podstawie programowej wiedzy i umiejętności w zakresie stosowania w wypowiedzi pisemnej odpowiedniej kompozycji i układu graficznego oraz budowania planu wypowiedzi cudzej i własnej.

- slajd 3.** Zapytaj uczestników, jakie wnioski wypływają z tabelarycznego zestawienia (**slajd 3**) zapisanych w podstawie programowej umiejętności w zakresie stosowania w wypowiedzi pisemnej odpowiedniej kompozycji i układu graficznego oraz budowania planu wypowiedzi cudzej i własnej. Podyskutujcie. Podkreśl, że im lepiej uczeń nauczy się dekomponować tekst i tworzyć plan wydarzeń na II etapie edukacyjnym, tym lepiej będzie tworzył plan własnej wypowiedzi na III etapie; jeśli uczeń wykształci umiejętność wypowiadania się w różnych, określonych w podstawie programowej, formach wypowiedzi na II i III etapie edukacyjnym z zastosowaniem odpowiedniej kompozycji i układu graficznego, tj. zrozumie cechy tych form gatunkowych, to będzie mu łatwiej wybierać właściwą formę wypowiedzi, przygotowując się do tworzenia własnego tekstu na IV etapie edukacyjnym (**7 minut**)
3. Zdefiniuj kompozycję i omów jej typologię. **slajd 4-5 (5 minut)**
 4. Omów spójność kompozycji. **slajd 6 (5 minut)**
 5. Przedstaw językowe ślady kompozycji (co ujawnia język autora tekstu, co pozostaje nieujawnione). **slajd 7-9 (5 minut)**
 6. Omów wszystkie błędy kompozycji na zwizualizowanym materiale – typowe aspekty nielogicznego myślenia. **slajd 10 (5 minut)**
 7. Zapytaj, o co warto uzupełnić kryteria oceny kompozycji? Porównaj wypowiedzi uczestników z zapisem na slajdzie 11. **slajd 11 (7 minut)**
 8. Poproś o wspólne przeanalizowanie wypracowania, w którym zostały zastosowane widoczne, językowe znaki kompozycyjne:
 - lektura wypracowania,
 - omówienie dostrzeżonych sposobów organizowania wypowiedzi. **slajdy 12-14 (15 minut)**
 9. Omów związek schematu kompozycyjnego z planem i konspektem na materiale wizualnym. **slajd 15 (5 minut)**
 10. Omów typowe zależności „od przedmiotu/problemu do tematu, od tematu do tezy, od tezy/tematu do pracy z każdym materiałem przedmiotowym/źródłowym”. **slajdy 16-18 (5 minut)**

11. Podkreśl znaczenie elementów formalnych tekstu: wstępu, wprowadzenia (początku) oraz podsumowania, wnioskowania (zakończenia). Omów ich funkcje. **slajd 19 (5 minut)**
12. Omów plan twórczy i odtwórczy. **slajdy 20-22 (5 minut)**
13. Przeprowadź ćwiczenia w doskonaleniu umiejętności tworzenia planu dekompozycyjnego. Wykorzystaj **Kartę pracy 1. Zadanie 1** (praca zbiorowa).
Podyskutuj
z uczestnikami, czym różnią się zapisane na tej karcie ćwiczenia dla uczniów oraz jaka jest ich wartość w doskonaleniu umiejętności dekompozycji tekstu na II etapie edukacyjnym. **(10 min.)** Następnie poproś uczestników o wykonanie w podziale na grupy zadania 2A i 2 B (2 grupy pracują z **Kartą pracy 1. Zadanie 2A**, 2 pozostałe grupy – z **Kartą pracy 1. Zadanie 2B**). **(10 min.)**
14. Poproś grupy o prezentację wyników pracy. **(20 minut, po 5 min. na grupę)**
Wykorzystując **Przykładowe ćwiczenia 1A i 1B**, przedstaw propozycję rozwiązania tego ćwiczenia. **(5 min.)**
15. Przeprowadź ćwiczenia w doskonaleniu umiejętności tworzenia planu wypracowania. Zastosuj **Kartę pracy 2A** (dwie grupy opracowują ćwiczenia dla uczniów w budowaniu planu opowiadania) i **Kartę pracy 2B** (dwie grupy opracowują ćwiczenia dla uczniów w budowaniu planu charakterystyki). **(10 min.)**
16. Poproś grupy o prezentację wyników pracy. **(20 minut, po 5 min. na grupę)**
Wykorzystując **Przykładowe ćwiczenie 2A i 2B**, przedstaw propozycję rozwiązania tego ćwiczenia. **(5 min.)**
17. Przeprowadź ćwiczenia w doskonaleniu umiejętności oceny poprawności budowania planu i jego poszczególnych elementów oraz analizy planów uczniów z uwzględnieniem cech tego typu formy wypowiedzi. Wykorzystaj **Kartę pracy 3**.
Uczestnicy pracują w czterech grupach. **(10 min.)** Poproś uczestników o zaprezentowanie wypracowanych pomysłów. **(20 minut, po 5 min. na grupę)**
Omów ćwiczenie w oparciu o **slajdy 23-29**.
18. Podsumuj warsztaty. **(5 minut)**

Załączniki: karty pracy 1-3, przykładowe ćwiczenia 1-2

KARTA 1. ZADANIE 1. PLAN DEKOMPOZYCYJNY (II etap edukacyjny)

Zadanie 1. (dla uczestników warsztatów; praca zbiorowa)

Czym różnią się niżej zapisane ćwiczenia? Jaka jest ich wartość w doskonaleniu umiejętności dekompozycji tekstu na II etapie edukacyjnym? Dyskusja.

Ćwiczenia w doskonaleniu umiejętności tworzenia planu dekompozycyjnego (II etap edukacyjny)

Lewis Carroll

Alicja w Krainie Czarów

Na buteleczce nie widniał napis trucizna, więc Alicja zdecydowała się spróbować. Było to tak smaczne (przypominało ciasto wiśniowe, krem, ananasa, pieczonego indyka, toffi oraz grzankę z masłem), że szybko wszystko wypła.

– Jakie dziwne uczucie – powiedziała. – Chyba składam się jak teleskop!

I tak właśnie było: miała już tylko ćwierć metra wzrostu, a jej twarz rozjaśniła myśl o tym, że ma właściwy rozmiar, aby przejść przez drzwiczki do ślicznego ogrodu; najpierw jednak poczekała kilka chwil, żeby się upewnić, czy już się więcej nie zmniejsza. Była tym naprawdę zdenerwowana.

– Bo może się tak zdarzyć – powiedziała sobie – że zupełnie zniknę, jak świeczka. Ciekawe, jaka bym wtedy była?

Spróbowała sobie wyobrazić, jaki jest płomień świecy po tym, jak zostanie zdmuchnięty, gdyż nie mogła sobie przypomnieć, żeby coś takiego kiedykolwiek widziała.

Po paru chwilach, upewniwszy się, że nic więcej się nie dzieje, ruszyła do ogrodu; niestety – biedna Alicja! – kiedy dotarła do drzwi, przypomniała sobie, że zapomniała małego, złotego kluczyka, a gdy wróciła do stolika, okazało się, że go w żaden sposób nie dosięgnie. Widziała go wyraźnie przez szkło i nawet spróbowała wspiąć się po jednej z nóg stolika, ale bidulka wciąż się ześlizgiwała; kiedy już się zmęczyła próbowaniem, usiadła i zaczęła płakać.

– Nie ma co się mazać! – upomniała się dosyć surowo. – Radzę ci natychmiast przestać!

Ogólnie rzecz biorąc, Alicja zawsze dawała sobie dobre rady (choć niezwykle rzadko z nich korzystała) i besztła się czasem tak ostro, że w jej oczach pojawiały się łzy; pamiętała, że kiedyś próbowała się wytargać za uszy za oszukiwanie siebie w partyjce krykieta, którą grała przeciwko sobie, gdyż to dziwne dziecko lubiło udawać, że jest dwojgiem ludzi. „Teraz to do niczego – myślała biedna Alicja – udawać, że jest się dwojgiem ludzi! Zostało mnie tak niewiele, że z trudem mogę uchodzić za jedną szanującą się osobę!”.

Wkrótce potem jej wzrok napotkał małe szklane pudełeczko, leżące pod stołem. Otworzyła je i znalazła w środku nieduże ciastko, na którym pięknie napisano rodzynkami słowa „ZJEDZ MNIE”.

– Cóż, zjem je – powiedziała Alicja – a jeżeli od tego urosnę, będę mogła dosięgnąć kluczyka; jeśli zaś zmaleję precyzyjnie się przez szparę pod drzwiami. Tak czy inaczej dostanę się do ogrodu i nic więcej mnie nie obchodzi.

Zjadła odrobinę i powiedziała do siebie niespokojnie: „W którą stronę? W którą stronę?”, trzymając dłoń na głowie, żeby wyczuć, co się będzie działo. Była jednak bardzo zdziwiona, gdy się okazało, że została tej samej wielkości. Oczywiście właśnie to się zwykle dzieje,

kiedy się je ciastka, ale Alicja tak już przywykła do rzeczy niezwykłych, że wydało się jej nudne i głupie, by zdarzenia następowały w taki codzienny sposób.

Wzięła się więc do pracy i po chwili zjadła całe ciastko.

Coraz ciekawsze i ciekawsze! – wykrzyknęła Alicja (była tak zaskoczona, że na chwilę zapomniała, jak się poprawnie mówi). – Teraz otwieram się jak największy teleskop świata! Żegnajcie stópki!

(Kiedy spojrzała na swoje stopy, wydały się niemal poza zasięgiem jej wzroku, tak były daleko).

– Och, moje biedne, małe stópki, kto was teraz będzie ubierał w buciki i pończochy, moje kochane? Ja na pewno nie będę już mogła! Będę o wiele za daleko, żeby o was myśleć: musicie same dawać sobie radę. [...]

Alicja uderzyła głową w sufit sali: miała teraz ponad trzy metry wzrostu. Natychmiast wzięła mały złoty klucz i podeszła do drzwiczek.

Biedna Alicja! Mogła tylko położyć się na boku i zajrzeć okiem do ogrodu; przejść przez drzwiczki było teraz jeszcze trudniej niż na początku. Usiadła i znów zaczęła płakać. [...]

Płakała, wylewając łzy całymi litrami, aż wokół niej powstała całkiem duża sadzawka, głęboka na jakieś dziesięć centymetrów i sięgająca środka sali. [...]

– Jejku jej! Jaki dziwny dzień! A przecież wczoraj wszystko było jak zwykle. Ciekawe, a może mnie w nocy podmieniono? Pomyślmy: czy byłam tą samą Alicją, kiedy wstałam dziś rano? Niemal wydaje mi się, że czułam się jakoś inaczej. Ale jeśli nie jestem sobą, następne pytanie brzmi: kim ja jestem? [...]

„Jak udało mi się to zrobić? – pomyślała. – Chyba znów rosnę w dół”.

Wstała, podeszła do stolika, żeby się przy nim zmierzyć, i zobaczyła, że miała rację – mierzyła niewiele ponad pół metra i nadal szybko malała. [...]

– A teraz do ogrodu! – I pobiegła jak najszybciej do małych drzwi. Niestety! – drzwiczki znów były zamknięte, a mały złoty klucz wciąż leżał na szklanym stoliku.

„Teraz jest jeszcze gorzej niż dotąd – myślało biedne dziecko – gdyż nigdy wcześniej nie byłam równie mała, nigdy! I stwierdzam, że to naprawdę niedobrze!”.

Kiedy wypowiadała te słowa, noga jej się poślizgnęła i w następnej chwili, chlup, była po szyję w słonej wodzie. Najpierw pomyślała, że jakimś cudem wpadła do morza. [...] Jednakże szybko się domyśliła, że znajduje się w jeziorze łez, które wypłakała, gdy miała trzy metry wzrostu.

– Teraz żałuję, że tyle płakałam! – powiedziała, pływając w kółko i usiłując znaleźć brzeg. – Chyba zostanę ukarana przez utonięcie we własnych łzach! To dopiero będzie dziwaczne! Ale dzisiaj wszystko jest dziwaczne.

Lewis Carroll, *Alicja w Krainie Czarów*, Olsztyn 2009, ss.18-31.

Ćwiczenie dla uczniów II etapu edukacyjnego– wersja A

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy. Rozdaje grupom krótkie ponumerowane fragmenty powyższego tekstu opisujące jedno wydarzenie. Każda grupa otrzymuje np. dwa fragmenty i polecenie:

Przeczytajcie w grupach otrzymane fragmenty *Alicji w Krainie Czarów*. Dla każdego fragmentu wymyślcie taki tytuł, który będzie odzwierciedlał opisane w nim wydarzenie.

Uczniowie prezentują pracę w grupach wg kolejności zasugerowanej numeracją fragmentów. Przedstawiciele grup zapisują kolejno tytuły swoich fragmentów na tablicy. Powstaje plan wydarzeń. Nauczyciel rozdaje grupom polecenie i czyste kartki (brudnopisy):

Przepiszcie z tablicy plan wydarzeń – wykorzystajcie brudnopis. Ustalcie w grupach punkty ogólne i szczegółowe podpunkty zapisanego planu wydarzeń. Dokonajcie jego korekty, dbając o poprawność ortograficzną i interpunkcyjną oraz zgodność gramatyczną wypowiedzeń (zastosujecie tylko zdania lub tylko równoważniki zdań). Zapiszcie plan wydarzeń w zeszytach.

Ćwiczenie dla uczniów – wersja B

Przypomnij sobie różne sposoby numerowania kolejności informacji zapisywanych w punktach.

Na podstawie fragmentu *Alicji w Krainie Czarów* w punktach numerowanych cyframi arabskimi i w podpunktach do nich numerowanych małymi literami zapisz plan zdarzeń, w których uczestniczyła mała bohaterka ukazanej sceny.

KARTA 1. ZADANIE 2A. PLAN DEKOMPOZYCYJNY (II etap edukacyjny)**Zadanie 2 A. (dla uczestników warsztatu; praca w 2 grupach)**

Zaplanuj ćwiczenie w doskonaleniu umiejętności dekomponowania tekstu. Adresatem ćwiczenia są uczniowie II etapu edukacyjnego. Wykorzystaj załączony tekst.

Jarosław Mikołajewski

Co mnie urzeka w Pinokio

O życiu Pinokio wiemy tyle, ile trzeba, żeby pokazać rytm i logikę zdarzeń.

Stolarz Czereśnia chce wystrugać nogę stołową. Podczas ciosania drewno zaczyna piszczeć i rechotać. Przestraszony Czereśnia oddaje polano stolarzowi Geppetto. Geppetto chce wystrugać pajacyka o imieniu Pinokio. W miarę, jak postępuje praca, pajac ożywa. Oczy patrzą, nos rośnie, usta się śmieją i pokazują język, ręce kradną ojcu perukę. Gotowy Pinokio ucieka. Geppetto próbuje go złapać, lecz zostaje oskarżony o znęcanie się nad synkiem i trafia do aresztu.

Pinokio wraca do domu. Spotyka tam Świerszcza-Który-Mówi i który chce być głosem jego sumienia. Pajac zabija go młotkiem. Pinokio próbuje ogrzać się przy piecu, ale pali sobie nogi. Wraca Geppetto i naprawia mu kończyny. Pinokio postanawia iść do szkoły. Uradowany Geppetto sprzedaje kaftan, żeby kupić mu elementarz. Pinokio sprzedaje elementarz, żeby kupić bilety na przedstawienie teatru marionetek.

Marionetki rozpoznają w Pinokio swego brata i przerywają przedstawienie, żeby się z nim przywitać. Dyrektor teatru, Ogniożerca, każe wrzucić pajaca do pieca. Pinokio płacze, dyrektor się wzrusza i chce wrzucić do pieca Arlekina. Pinokio chce oddać życie za Arlekina, Ogniożerca znów się wzrusza, daje mu pięć złotych monet i odsyła do ojca.

Pinokio spotyka Lisa i Kota, którzy radzą mu zakopać na Polu Cudów pieniądze, żeby się rozmnożyły. Duch Świerszcza odradza mu tę wyprawę, ale Pinokio ma go w nosie. Zostaje napadnięty przez parę morderców (prócz niego wszyscy wiedzą, że są nimi Lis i Kot). Próbuje schronić się w domu ślicznej Niebieskowłosej dziewczynki, lecz ta nie otwiera mu drzwi, twierdząc, że już nie żyje (ona, nie on). Złoczyńcy dopadają Pinokio i wieszają na dębie. Dziewuszka każe odciąć pajaca i sprowadzić do swojego domu. Pinokio wraca do sił. Próbuje kłamać, lecz co tylko powie jakąś nieprawdę, rośnie mu nos...

Po wielu niedolach, doświadczony przez życie, spłaciwszy dług wobec świata, w nagrodę zostaje przemieniony w prawdziwego chłopca.

Wszystko dzieje się przy nieodgadnionym udziale zwierząt, ludzi i przypadku. Każda postać odgrywa tu jakąś rolę. Niejasną. Jak sny, na które możemy powołać się tylko przed sobą, w obsesyjnym tłumaczeniu własnego postępowania. One też mają swoje historie, śmieszne, nowocześnie wymyślone, tragiczne. Ich siła sprawia, że dla całego świata stają się emblematami postaw: Lis i Kot to mordercy, manipulanci i oszuści, Biały ludzik to kusiciel, populistą, porywacz...

Streszczenie to pozwala dostrzec w opowieści porywczą dobroć i instynktowną skłonność Pinokio do upadku.

Na podstawie: Jarosław Mikołajewski, *Co mnie urzeka w Pinokio*, „Gazeta Wyborcza”, 12-13 listopada 2011 roku.

[illegible]

KARTA 1. ZADANIE 2B. PLAN DEKOMPOZYCYJNY (III etap edukacyjny)

Zadanie 2 B. (dla uczestników warsztatu; praca w 2 grupach)

Zaplanuj ćwiczenie w doskonaleniu umiejętności tworzenia planu dekompozycyjnego. Adresatem ćwiczenia są uczniowie III etapu edukacyjnego. Wykorzystaj załączony tekst ikoniczny.

Roberto Innocenti Ilustracja do *Pinokia*

Roberto Innocenti, ilustracja do *Pinokia*, [w:] Carlo Collodoni *Pinokio*, Poznań 2005 r.

Wdrożenie podstawy programowej kształcenia ogólnego w przedszkolach i szkołach

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines, typical of primary school handwriting practice paper. The lines are evenly spaced and run across the entire width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

KARTA 2 A. PLAN WŁASNEGO TEKSTU (II etap edukacyjny)

Zaplanuj ćwiczenie w doskonaleniu umiejętności redagowania planu opowiadania. Adresatem ćwiczenia są uczniowie II etapu edukacyjnego. Wykorzystaj załączone ilustracje.

Fotografie z Internetu

(https://www.google.pl/search?q=podw%C3%B3rko+kamienicy&client=firefox-a&hs=Bty&rls=org.mozilla:pl:official&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ei=HChLVdfND4f9ywP64YG4Bg&ved=0CAcQ_AUoAQ&biw=1280&bih=921#tbn=isch&q=akcja+odmie%C5%84+swoje+podw%C3%B3rko&imgdii=t7zJaDmhvsP4tM%3A%3Bt7zJaDmhvsP4tM%3A%3BinXv-GXOmCWZZM%3A; dostęp w dniu 1 marca 2015 r.)

[illegible]

KARTA 2 B. PLAN WŁASNEGO TEKSTU (III etap edukacyjny)

Zaplanuj ćwiczenie w doskonaleniu umiejętności redagowania planu charakterystyki. Adresatem ćwiczenia są uczniowie III etapu edukacyjnego. Wykorzystaj załączony tekst.

Mariusz Urbanek

Genialni. Lwowska szkoła matematyczna (fragment)

Alina Chwistkówna postanowiła studiować matematykę. Chodziła na wykłady z analizy funkcjonalnej Steinhausa, ale niewiele z nich rozumiała. „Profesor matematyki – świetny pedagog, to całkiem co innego niż nauczyciel – świetny pedagog” – napisała.

Podobnie odebrał wykłady Steinhausa Marcei Stark. „Mimo starannego przygotowania wykład był za trudny dla przeciętnego studenta” – wspominała, choć akurat on kłopotów ze zrozumieniem wywodów profesora nie miał.

Najbardziej lubił te wykłady, podczas których Steinhaus, mimo drobiazgowo przygotowanych notatek, po zapisaniu dowodami (i starciu) kolejnych tablic, gubił się. „Wtedy uczyliśmy się, jak się robi matematykę” – wspominał. Steinhaus wychodził z roli wyniosłego i niedostępnego profesora i wciągał studentów w dyskusję, podczas, której odtwarzał od początku naukowy wywód: „zadowolony, gdy poddawaliśmy nowy pomysł.”

W książce *Czem jest, a czym nie jest matematyka* Steinhaus porównał swoją dziedzinę wiedzy do istniejącej od wieków wieży, do której dobudowuje się coraz wyższe pietra. Aby zobaczyć postęp budowy, trzeba dojść na piętro najwyższe, choć prowadzące tam schody są strome i bardzo długie. „Rzeczą popularyzatora jest zabrać słuchacza do windy, z której nie zobaczy ani pośrednich pięter, ani pracą wieków ozdobionych komnat, ale przekona się, że gmach jest wysoki i że wciąż rośnie” – napisał.

Jeden z jego najwybitniejszych studentów Marek Kac wspominał, że niewiele było powodów, które mogły przeszkodzić Steinhausowi w przeprowadzeniu wykładu. Kiedyś poprowadził zajęcia dla dwóch zaledwie studentów (jednym był Kac), uzasadniając to łacińską sentencją „Tres faciunt collegium”, a gdy słuchacze zaprotestowali, że jest ich zaledwie dwóch, z niezmałym spokojem odparł, że przecież trzecim jest on sam.

Następnym razem na wykład przyszedł już tylko Marek Kac, a mimo to uczony, jak gdyby nigdy nic rozpoczął wykład. Na pytanie, jak to się ma do zasady, że potrzeba co najmniej trzech osób, by powstało zgromadzenie, Steinhaus niezrażony odpowiedział:

– Pan Bóg jest obecny zawsze.

„Tak na marginesie, był zdeklarowanym ateistą” – napisał Kac.

Z czasów, kiedy był już asystentem Steinhausa, na zawsze zapamiętał kilka lekcji mistrza. Wśród nich tę najważniejszą, że słuchacze zwykle nie mają najmniejszego pojęcia o wykładanym przedmiocie.

– Nikt z reguły nic nie wie – powtarzała. – Tylko przyjmując takie założenie, ma się szansę zostać zupełnie niezłym wykładowcą.

Banach inaczej niż bardzo obowiązkowy Steinhaus („którego punktualność była przysłowiowa”, jak napisał Kac), zwykle rozpoczynał wykłady dopiero w połowie października, kiedy wracał z urlopu w letniskowej miejscowości Skole. Lato spędzał we Lwowie, pracując w chłodnych murach starego gmachu uniwersytetu.

„Jasność myśli, płynność słów, przejrzystość, spokojny ton wygłaszania to główne cechy wykładów Stefana Banacha” – pisał Kazimierz Szalajko, choć miał wrażenie, że profesor zbyt się do nich nie przygotowywał. „Nie dba o to, czy jego wykłady są zrozumiałe i łatwe, nie wysiłał się, aby ułatwić je studentom” – wspominał profesor Andrzej Turowicz. Nie przywiązywał też najmniejszej wagi do formy wykładów, „wszelki polor humanistyczny był mu obcy i przez całe życie zachował cechy krakowskiego andrusa w sposobie bycia i mowie” – potwierdził Steinhaus.

Dość podobnie zapamiętał wykłady Banacha Ulam. Nie były zbyt starannie przygotowane, zdarzały się błędy i opuszczenia. Przy tablicy sam czasem zmagiał się z problemem. Ale obserwowanie, jak buduje wywód, było bardzo inspirujące. „Później zorientowałem się, że świadomie starał się przemawiać do słuchaczy w sposób jak najbardziej zrozumiały” – napisał Ulam. Dlatego na wykłady Banach „się chodziło”, choć uczestnictwo nie było obowiązkowe. „Z reguły spóźniał się na wykład 10-15 minut, ale w ciągu pół godziny docierało do nas więcej niż to, co dotarłoby po paru godzinach wykładów kogoś innego” – zapamiętał Józef Jarymowicz. Ale efekt był taki, że cykl wykładów przewidziany na cały rok akademicki Banach kończył już w grudniu. Miał dar przejrzystego przekazywania nawet bardzo skomplikowanej wiedzy. Studenci żalowali, gdy żona matematyka dzwoniła, by odwołać zajęcia.

Na podstawie: Mariusz Urbanek, *Genialni. Lwowska szkoła matematyczna*, Warszawa 2014, ss.68-73.

[illegible]

KARTA 3. OCENA POPRAWNOŚCI BUDOWANIA PLANÓW (III etap edukacyjny)

Zadanie 1.

Wciel się w rolę ucznia i napisz plan rozprawki na jeden z podanych niżej tematów (wersja A., wersja B.). Zwróć uwagę na to, jak sformułowano tematy. Co byś zmienił?

Zadanie 2.

Zaplanuj ćwiczenie w doskonaleniu umiejętności oceny poprawności budowania planu i jego poszczególnych elementów. Adresatem ćwiczenia są uczniowie III etapu edukacyjnego. Wykorzystaj plan, który ułożyłeś.

Wersja A.

Napisz rozprawkę o językowym *savoir-vivre*. Wykorzystaj w niej załączony fragment tekstu nieliterackiego.

Jan Kamyczek

Nastolatek w domu

Wychodząc z domu na parę godzin, wracając, należy zaznaczyć wobec domowników ewenement jakimś słówkiem: *do widzenia, mam, cium, żegnam, pa, wróć koło trzeciej, cześć, jestem, ależ leje, witam ojca, jak się macie* itp. Bywa to okazją do ucałowania rodzicielki, co w niektórych domach jest obowiązkowe, w innych nie. Wychodząc na dłużej, w niewiadomym rodzinie celu, grzecznie jest powiedzieć, że do koleżanki albo na mecz, i podać przybliżoną godzinę powrotu. Na temat tego ostatniego może być z rodzicami spór, ale gdy się nastolatek do jakiegoś terminu zobowiąże, wypada dotrzymać, a przynajmniej zatelefonować o spóźnieniu się z konieczności. [...]

Jan Kamyczek, *Savoir-vivre dla nastolatków*, Warszawa 1974, s. 23.

Wersja B.

Na czym polega językowy *savoir-vivre*, czyli grzeczność wyrażona słowami? Ułóż plan rozprawki na ten temat. Przygotowując się do realizacji tego zadania, zapisz swoje spostrzeżenia w schemacie dołączonym do zadania.

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

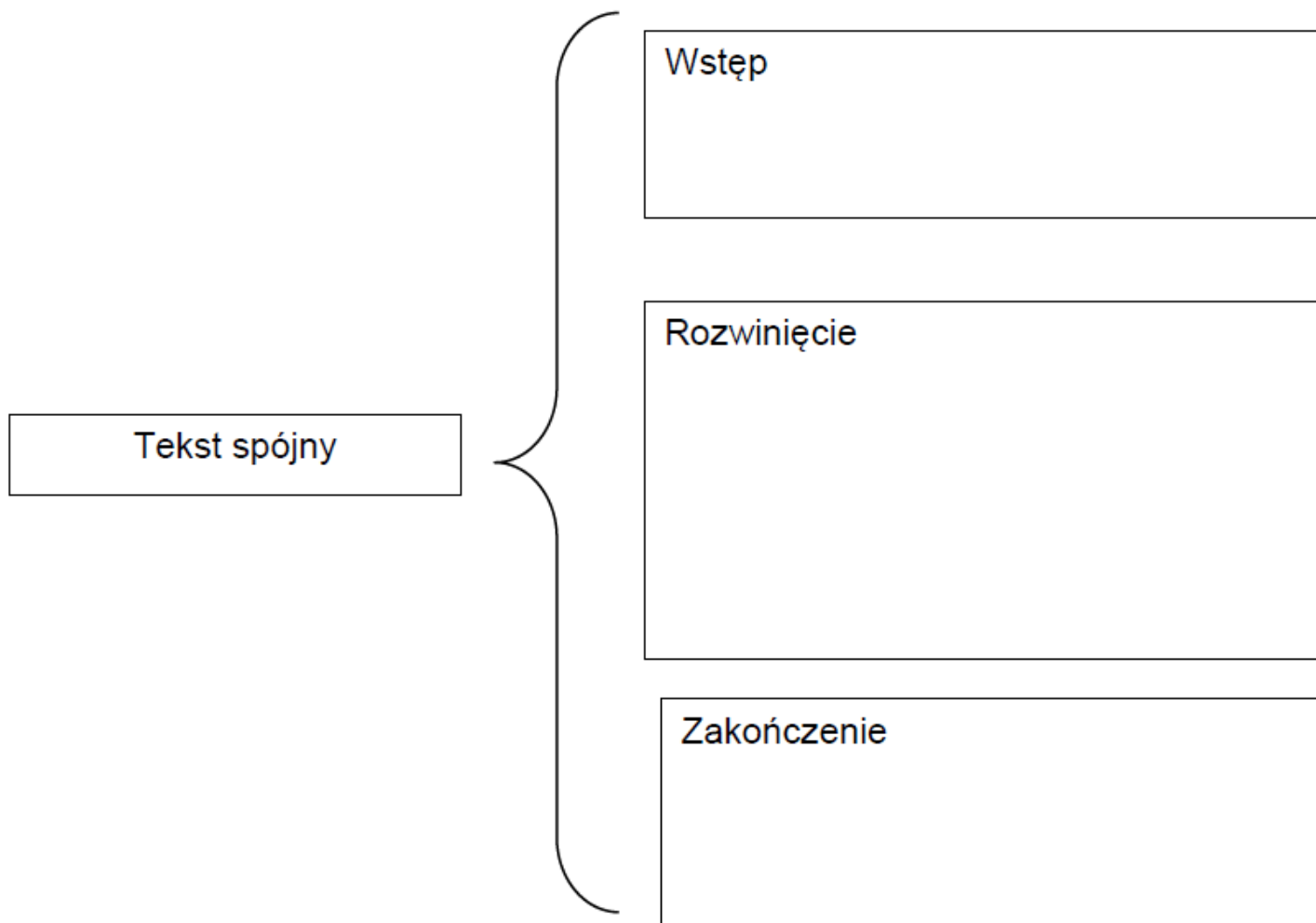
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
fax 22 345 37 70
www.ore.edu.pl

FUNDACJA
CENTRUM
EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

ul. Noakowskiego 10/1
00-666 Warszawa
tel. 22 875 85 40
fax 22 875 85 40 w. 102
ceo@ceo.org.pl

Wdrożenie podstawy programowej kształcenia ogólnego w przedszkolach i szkołach

Przykładowe ćwiczenia 1A (do karty 1. Zadanie 2A) w doskonaleniu umiejętności dekomponowania tekstu kultury (II etap edukacyjny)

Ćwiczenie 1.

Na podstawie zawartego w tekście Jarosław Mikołajewskiego streszczenia historii pewnego chłopca opisz zachowanie bohatera. Zanim zaczniesz realizować temat, zapisz w tabeli najważniejsze informacje.

ZACHOWANIE PINOKIA

w domu Geppetto	
w teatrze Ogniożercy	
w drodze do domu Geppetto	
w domu Niebieskowłosej dziewczynki	

Ćwiczenie 2.

Przeczytaj uważnie ostatnie zdanie tekstu *Streszczenie to pozwala dostrzec w opowieści porywczą dobroć i instynktowną skłonność Pinokia do upadku.*

Wpisz do tabeli spostrzeżenia potwierdzające, że tak można (na dwa sposoby) ocenić historię życia małego bohatera...

dobroć Pinokia	skłonność Pinokia do upadku

Przykładowe ćwiczenia 1B (do Karty 1. Zadanie 2B) w doskonaleniu umiejętności dekomponowania tekstu kultury, w tym tworzenia planu wypowiedzi (III etap edukacyjny)

Ćwiczenie 1. dla uczniów (praca zbiorowa)

Przyjrzyj się obrazowi. Jakie pytania do obrazu mógłbyś zadać? Odpowiedzi, na które pytania pomogłyby Ci w napisaniu opisu obrazu?

Ćwiczenie 2. dla uczniów

Opisz scenę ukazaną na ilustracji Roberto Innocenti do książki Carlo Collodi *Pinokio*.

W swoim opisie uwzględnij odpowiedzi na pytania dołączone do ilustracji.

1. Kim jest autor ilustracji? Kiedy powstała i jak została zatytułowana?
2. Co jest tematem obrazu?
3. Co dominuje na obrazie? (szczegół? postać? barwna plama? światło? układ elementów?)
4. Jaką dostrzegasz zasadę kompozycyjną zastosowaną przez artystę lub łamaną przez niego? (równowagi? symetrii? rytmu?)
5. Czy obraz ma kompozycję otwartą czy zamkniętą?
6. Czy obraz jest statyczny czy dynamiczny?
7. Opisz ukazane na obrazie postacie i relacje pomiędzy nimi.
8. Jakie są najważniejsze elementy organizujące przestrzeń obrazu?
9. Co na obrazie znajduje się na pierwszym, co na drugim, a co na dalszym planie?
10. Jak jest tło obrazu?
11. Jak wygląda kolorystyka obrazu, gama użytych barw?
12. Jak kolorystyka obrazu wpływa na temat obrazu?
13. Jaki jest nastrój obrazu?
14. W jaki sposób obraz służy wyrażeniu emocji?
15. Jakie jest przesłanie obrazu (również symboliczne, ponadczasowe)?

Pamiętaj, że odpowiedzi na pytania powinnyś rozwinać.

Opis ilustracji

[illegible]

Przykładowe ćwiczenie 2A (do Karty 2A) w redagowaniu planu opowiadania (II etap edukacyjny)

PLAN OPOWIADANIA

Ćwiczenie w doskonaleniu umiejętności planowania opowiadania

Napisz opowiadanie o tym, co wydarzyło się na podwórku ukazanym na fotografiach. Pamiętaj o zatytułowaniu swojego tekstu. Przygotowując się do realizacji tematu, odpowiedz na pytania dołączone do fotografii. Odpowiedzi możesz zapisać na osobnych ponumerowanych kartkach. Ich układ (kartek i odpowiedzi) może być Twoim planem opowiadania.

PYTANIA DOŁĄCZONE DO FOTOGRAFII

Jak podwórko wygląda na pierwszej fotografii?

Co postanowili mieszkańcy kamienicy, do której należy podwórko?

Co zrobili mieszkańcy kamienicy?

Jak podwórko się zmieniło w wyniku pracy wykonanej przez mieszkańców kamienicy?

Po co mieszkańcy kamienicy zmienili swoje podwórko?

Źródło internetowe (<https://www.google.pl/search?q=podw%C3%B3rko+kamienicy&client=firefox-a&hs=Bty&rls=org.mozilla:pl:official&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=HChLVdfND4f9ywP64YG4Bg&ved=0CAcQAUoAQ&biw=1280&bih=921#tbm=isch&q=akcja+odmie%C5%84+swoje+podw%C3%B3rko&imgdii=t7zJaDmhvsP4tM%3A%3Bt7zJaDmhvsP4tM%3A%3BinXv-GXOmCWZZM%3A>; dostęp w dniu 1 marca 2015 r.)

Przykładowe ćwiczenie 2B (do Karty 2B) w redagowaniu planu charakterystyki (III etap edukacyjny)

Ćwiczenie

Przypomnij sobie schemat charakterystyki. Wynotuj jej elementy kompozycyjne. Przeczytaj fragment książki Mariusza Urbanka zatytułowanej *Genialni. Lwowska szkoła matematyczna*. A następnie wybierz temat i zaplanuj jego realizację.

Temat 1.

Napisz charakterystykę porównawczą ukazanych we fragmencie książki Mariusza Urbanka *Genialni. Lwowska szkoła matematyczna* dwóch spośród ukazanych w niej wybitnych uczonych

Temat 2.

Napisz charakterystykę profesora matematyki ukazanego we fragmencie książki Mariusza Urbanka *Genialni. Lwowska szkoła matematyczna*.

Wykorzystując zanotowany schemat kompozycyjny charakterystyki, wynotuj z tekstu *Genialni. Lwowska szkoła matematyczna* potrzebne informacje. Czy fragment dostarcza wszystkich informacji potrzebnych do napisania charakterystyki na wybrany temat? Jak możesz zdobyć potrzebne informacje?